

נצח ישראל - פרק כ"ג / מקורות נוספים

1. מדרש תנחומא (נח, י"א)

דְּבַר אַחַר, צֵא מִן הַתְּבָה. אָמַר דָּוִד, הוֹצִיָאָה מִמִּסְגָּר נַפְשִׁי (תהלים קמב, ח). בְּשֶׁהִיָּה נֹחַ בַּתְּבָה, הָיָה מִתְפַּלֵּל תָּמִיד הוֹצִיָאָה מִמִּסְגָּר נַפְשִׁי, שֶׁנֶּאֱמַר: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חֹסֵד אֱלֹהִים לְעַת מְצוּאָה רַק לְשֹׁטֵף מִיַּם רַבִּים אֱלֹהִים לֹא יִגִּיעוּ (תהלים לב, ו). אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, נֹחַ, גִּזְרָה הִיא מִלְּפָנַי, שְׁלֹא תֵצֵא מִן הַמִּסְגָּר הַזֶּה עַד שֶׁתִּשְׁלִימוּ שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ. וְכֵן יִשְׁעֶיהָ אָמַר, כֹּה אָמַר ה' בְּעַת רְצוֹן עֲנִיתִיךָ וְגו', לֵאמֹר לְאֲסוּרִים צֵאוּ לְאֲשֶׁר בַּחֲשֶׁךְ הִגְלוּ (ישעיה מט, ח-ט). לֵאמֹר לְאֲסוּרִים צֵאוּ, שֶׁהֵיוּ אֲסוּרִים מִתְשַׁמֵּשׂ הַמְטָה. לָמָּה, שֶׁבִשְׁעָה שֶׁהָעוֹלָם נִתּוֹן בְּצַרָּה וּבְחֶרֶב אֲסוּר לְאָדָם לְהִזְקֵק בְּפָרְיָהּ וּרְבִיָּהּ, שְׁלֹא יִהְיֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹסֵק בְּחֶרֶב הָעוֹלָם וְהוּא בּוֹנֵה... וְכֵן עָשָׂה נֹחַ, כְּשֶׁנִּכְנַס בַּתְּבָה, כְּתִיב בּוֹ, וַיִּבְאֵן נֹחַ וּבְנָיו, אַחֲרַיִךְ כָּךְ וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי בְנָיו. וְכִשְׁצִיָּא, אָמַר לוֹ: צֵא מִן הַתְּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ וְגו'. מִכָּאֵן אַתָּה לְמַד, שֶׁנֶּאֱסָרוּ נֹחַ וּבְנָיו מִתְשַׁמֵּשׂ הַמְטָה, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, לֵאמֹר לְאֲסוּרִים צֵאוּ. לֵאמֹר לְאֲסוּרִים מִתְשַׁמֵּשׂ הַמְטָה, צֵאוּ מִן הַתְּבָה.

2. עין אי"ה (ברכות א', עמ' 131)

א"ר יוחנן משום רשב"י: אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז, שנאמר או ימלא שחוק פינו כו' או יאמרו בגוים הגדיל ד' לעשות וגו'. השחוק מורה, כשהוא במילואו, שכבר הושגה התכלית כולה. והאדם ראוי שישכיל כי אין שלימותו נגמרת כי אם כאשר תשתלם האנושיות כולה על ידי ישראל בגדולתו, כשתמלא הארץ דעת את ד'. ועריך שתהיה המטרה הגדולה הזאת מושרשת עמוק עמוק בלב כל אחד מישראל עד שידגיש שכל זמן שלא השתלמה האנושית כולה אין שמחתו שלימה, ובוה יהיה אדם המעלה, שכל מעשיו יהיו לכוונה האמתית שהיא דעת ד'. אמרו על ריש לקיש, שמימי לא מלא שחוק פיו, מבי שמעה מר' יוחנן רבו. לעצור השחוק אין בכל אדם היכולת לשעתה, אמנם החינוך בזה הוא שיהיו דיעותיו ומידותיו מוכנות לזה השלימות שלא ימלא שחוק פיו, מפני שידגיש תמיד חסרונו על ידי חסרון האנושי הכללי שעוד לא השתלם, וממילא יעבוד בכל כוחו להשיג זאת התכלית. על כן, הוא שבח גדול על ריש לקיש, איך היה מהיר שתפעול הדיעה האמתית על תכונתו, שתיכף מבי שמעה מר' יוחנן רבו, נתן דעתו לזה ופעל על טבעו שלא ימלא שחוק, מצד השרשת התכלית הגדולה בדעת ושלימות היוצא מזה.

3. רבינו יונה (על ברכות כ"א, א' בדפי הרי"ף)

יש מפרשים, שטעם הדבר – מפני חורבן בית המקדש, אבל שלא בשעת חורבן – מותר (למלא פיו שחוק). ועין זה נכון, דאם כן – לא היה לו לומר 'בעולם הזה', אלא 'משחרב בית המקדש אסור לאדם שימלא שחוק פיו', ומדלא אמר הכי – שמעין דאינו תלוי בחורבן, אלא אפילו בזמן בית המקדש אמר שאסור למלאות שחוק פיו בעולם הזה בשום עניין.

4. מי מרום (מעייני הישועה, פרק א')

ערכה של הציפיה לישועה הוא יותר עליון מהערך של גילוי הישועה עצמה, שכן הישועה היא בלתי סופית, ולעולם לא יגיעו אל קיצה, כי כל גילוי ישועה אינו אלא חלק של ישועה, אולם הציפיה לישועה כוללת את כל האור האינסופי של הישועה, וביחס לזה, כל שהישועה יותר רחוקה – הציפיה יותר גדולה.

5. הזוהר הקדוש (פרשת פקודי, רכ"ז)

מאי עֲלָמוֹת שִׁיר. אֵלָּא כְּמָה דְאֵת אָמַר, (שיר השירים ו) וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. מאי וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. כְּמָה דְאֵת אָמַר (איוב כה) הַיֵּשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו. וּבְגִין דְלִית לְהוּ הוֹשֵׁבֵנָּא כְּתִיב וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר... רַחֵם דְשִׁמְיָא, דְאֵינוֹן דְכוּרִין. וְכָל אֵינוֹן דְלִתְתָּא, אֲקָרוֹן נוֹקְבִי. וּבְגִין כָּךְ כָּל אֵינוֹן דְאֵתִין מִסְפָּרָא דְשִׁמְיָא, מִסְפָּרָא דְנוֹקְבָא, אֵתְמַנָּן עַל הַשִּׁיר, וְאֵמְרֵי שִׁירְתָּא תְדִיר.

תרגום: מה זה עֲלָמוֹת שִׁיר? אֵלָּא כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ז) וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. מה זה וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר? כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כה) הַיֵּשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם חֲשִׁבוֹן, כְּתוּב וְעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר... כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹלִים בְּשִׁמּוֹן מִשְׁחָה לְמַעַלָּה, כָּלֵם עוֹמְדִים בְּסוּד שֶׁל זְכָרִים, וְלֹא נִקְרָא זְכָר אֵלָּא ו', סוּד שֶׁל הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵם זְכָרִים. וְכָל אוֹתָם שֶׁלְמִטָּה נִקְרָאִים נְקֻבוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשָּׁמַאל, מִצַּד הַנְּקֻבָּה, הִתְמַנּוּ עַל הַשִּׁיר וְאֵמְרֵי שִׁירָה תָּמִיד.